

Miten kalatie saadaan aikaiseksi ?

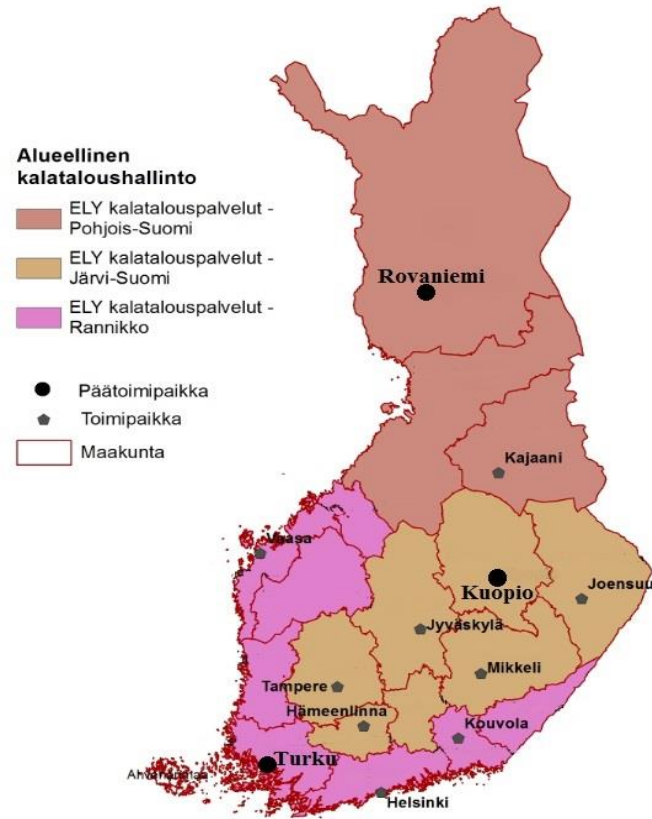
Mikko Koivurinta
Varsinais-Suomen ELY-
keskus/kalatalouspalvelut
Helsingin aluetoimisto

Valtion alueellinen kalataloushallinto uudistui v. 2015 alusta lähtien

1.1.2020 ->
Maakuntaan ?

Vaellusesteet

- Vaellusesteitä on Suomessa tuhansia.
- Akuutisti tärkeitä kohteita muutama sata kappaletta, jotka tiedetään varmasti (Kartoitus: MMM-tulostavoite ELY-keskuksille 2012).
- Kalatiestrategian kärkikohteita 55 kpl
- Pieniä kohteita sivupuroissa lukemattomia
- Tierumpurakenteet (Anssi Eloranta 2015). Tuhansia ongelmallisia rakenteita

Vaelluseste entisellä tai potentiaalisella vaelluskalojen vaellusreitillä

- Luontainen vaelluseste
- Vailla käyttötarkoitus oleva patorakenne
- Käytössä oleva pato
 - Säännöstelypato
 - Pohjapato/maisemapato
 - Vesivoimalaitos
- Ratkaisuvaihtoehdot:
 - Padon poisto, padon osittainen poisto, padon kierto ohitusuomalla, tekninen kalatie, ylisiirto

UUD ELYn Ilolanjoen Kankurinmäenkosken kalatietyömaa

Vesivoimalaitokset

- Rakennusaste yleensä niin korkea, että voimalaitoksen omistajalla vain hävittävää kalatiehankkeissa ja ympäristövirtaamahankkeissa
- Vesivoimarakentamisen päämäärä on täysin päinvastainen kuin virtavesikunnostuksen
- Vesilainsäädäntö taipunut vesivoimatarpeiden edessä hyvin pitkälle

-> huono lähtökohta edistää kalatiehankkeita

Rahoitus

- Valtion kunnostusvarat (ns. perusrahat + kärkihankkeet)
- Kalatalousvelvoitteet, kalastonhoitomaksuvarat
- EU-hankkeet
- Yksityinen rahoitus

Miten kalatie saadaan aikaiseksi ?

- Taustatyöllä: virtavesikartoitukset, vaelluskalaselvitykset, paikallisten tahojen huomioiminen, kunnostusohjelmien laadinta, vesienhoidon toimenpideohjelma, valtakunnalliset strategiat.
- Yhteistyöllä luvanhaltijoiden, voimayhtiöiden, maanomistajien, museoviranomaisten, luonnonsuojeluviranomaisten, paikallisyhdistysten ja muiden toimijoiden, maanomistajien, osakaskuntien jne kanssa.
- Maksamalla valtaosa kustannuksista julkisin varoin. (esim. pääomitettu korvaus menetetystä vesivoimasta).
- Sovittamalla yhteen eri intressitahojen näkemykset ja pyrkimällä löytämään toimiva ratkaisu reunaehtojen välistä siten, että myös kustannukset pysyvät kurissa.
- Laitoksen lupahistoriasta riippuen voidaan myös vaatia vanhoja kalatalousvelvoitteita toteutettaviksi/muutettaviksi.
- Sopimalla miten ja kenelle rakenne, sen seuranta ja ylläpito kuuluu.
- Käyttämällä parhaita asiantuntijoita ja parasta tietoa kalatiesuunnittelussa.

Case: Perhonjoen Pirttikoski

PERHONJOKILAARSO 21.10.2010

Meritaimen kolkuttaa jo Pirttikosken patoa

■ KAUSTINEN
Mauri Aho

Viime viikon torstaina oli kova lumipyry, mutta Kaustisten kohdalla Perhonjoella souteli kaksi onnellista miestä, Per-Häkan Nylund Alavetelistä ja Mika Yli-Soini Kaustiselta. Vaikka taiminen kalastus joessa on syksyllä kalastuskielillä liioiteltua, he olivat ELY:n kalatalousyksikön luvalla kookalastamassa ja onnistuivat.

He saivat verkkoonsa kolme meritaimenta. Niistä kaksi päästettiin jokeen voimalaitoksen padon yläpuolelle ja kolmas, jolla oli lähetti, päättyi tutkimuspöydälle. Joen alaosilla aiemmin kesällä kalaan asetetulla lähettimellä pyrittiin seuraamaan taiminen vaellusta ja liikkeitä kutunousun aikana joessa.

Myöhemmin, päivän päättyessä he saivat vielä neljännekin taiminen.

Onnellisia miehet olivat siitä, että he pystyivät saaliinsa avulla osoittamaan meritaimen nousevan Alavetelissä sijaitsevan Kaifforsan voimalaitoksen ohi kalaporrasta pitkin ja kalojen pyrkivän edelleen jokea ylös-

Per-Häkan Nylund näyttää parikiloista meritaimenta, joka ui verkkoon Kaustisten Pirttikosken alapuolella. Soutumiehenä oli Mika Yli-Soini.

päin.

Ja kun meritaimen näyttää nousevan Kaustiselle asti, miksi se ei nousisi korkeammallekin, jos vain olisi kalaporras. Pirttikosken yläpuolella ei enää estettä ole, meritaimen teoriassa nousta kutumaan Perhonjokea vaikka Humala-

joelle asti.

Yläjuoksulla on hyviä tutaipaikkoja niin Halsuanjoessa kuin Perhonjoessakin. Myös Ullavanjokea ja Köyhäjokea pitkin taimenet pääsevät nousemaan kunhan vain Kaifforsan teoriassa nousta kutumaan vettä, tänä kesänä on ollut.

Kalastajat ovat jo pitkään vaatineet kalaportaan rakentamista. Nyt sille on selkeät perusteet; käyttäjiä olisi. Ja kun käyttäjiä tulee, myös luontainen kalakanta Perhonjoella monipuolistuu. Tähän saakka taimenkanta on ollut iätustusen varassa.

- Vaasan läänin maaherra 1925: "Vesilaitoksen omistaja on velvollinen rakentamaan ja kunnossa pitämään tarkoituksenmukaista kalatietä kalastushallituksen vahvistamien piirustuksien mukaan, jos kalatietä vastaisuudessa katsotaan tarpeen vaatimaksi".
- Vuonna 2016 Varsinais-Suomen ELY-keskus sai aloitteen kalatievelvoitteen toteuttamiseksi kahdelta kalastusalueelta usealta paikalliselta osakaskunnalta ja kalastusoikeuden haltijalta.
- Kalan kulun mahdollistaminen Pirttikoskella on linjattu Perhonjoen ja Kälviänjoen vesistöalueen vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuoteen 2021
- Kirjeenvaihto voimayhtiön kanssa → erimielisyys kalatien tarpeellisuudesta.
- VARELYn Hallintopakko hakemus AVIII 13.6.2017
- Voimayhtiö tehnyt vastineen AVIII
- ELY-keskukselle varattu mahdollisuus vastineen antamiseen

Kalatieen suunnittelu ja rakentaminen

- 1. Yleissuunnittelu
 - Kalatiehankkeen tavoitteen asettelu, kalatievaihtoehdot, luvan hakija ja rakenteen omistajan päättäminen, kustannusarvio.
- 2 Lupahakemustasoinen suunnitelma
 - Alueen omistajan suostumus rakentamiselle, kalatietyyppi, kalatien virtaamat ja veden korvauskysymykset, vesilain ja asetuksen mukainen hakemus.
- 3 Yksityiskohtainen rakennesuunnittelu
 - Luvan saamisen jälkeen
- 4 Kalatien toimivuuden varmistaminen ja kehittäminen
 - Kalatien valmistumisen jälkeen kalatien toimivuutta tulee seurata ja toteutettava tarvittavat korjaus- ja kehittämistoimenpiteet

Menossa olevia kalan kulkua parantavia hankkeita VARELYn toimialueella:

- Urpalanjoen Muurikkalankosken kalatie
- Summanjoen Sahakosken kalatie
- Väliväylän Jyrääkosken pohjapatoratkaisu
- Keravanjoen Kellokosken kalatiesuunnittelu
- Gumbölenjoen Myllypato
- Siuntionjoen Munksinkosken kalatie
- Mustionjoen Åminnefors ja Billnäs (Freshabit)
- Kiskonjoen Koskenkosken ja Hålldamin padot (Freshabit)
- Hitolanjoen Myllykosken kalatie
- Lapväärtin-Isojoen Villamon pato (freshabit)
- Kruunupyynjoen pohjapatohankkeet
- Lestijoen Parkkikosken kalatie/patomuutos

Raportissa tarkastellaan (vesistöalueittain) Suomen alle 5 MW:n, käytössä olevien voimalaitosten (153 kpl) vesitalous- ja säännöstelylupa-päätöksiin sisältyviä kalataloudellisia velvoitteita. Raportissa tuodaan laitoskohtaisesti esille voimassa oleva kalataloudellinen velvoite sekä virtaamavelvoite, mikäli sellaisista on määrätty. Kunkin laitoksen kalataloudellisia velvoitteita ja virtaamavelvoitteita koskeva historia käy ilmi erillisestä vesilupatietokannasta.

Selvitys Suomen alle 5 MW vesivoimalaitosten sekä niihin välittömästi liittyvien säännöstelyhankkeiden vesilain mukaisten lupien kalatalousvelvoitteista

Varsinais-Suomen ELY-keskus, kalatalouspalvelut -yksikkö/Linnunmaa Oy